

Samenvattend advies

Minister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken
Mevrouw Annelies Verlinden
Wetstraat 2
1000 Brussel

Minister van Buitenlandse Zaken
Mevrouw Hadja Lahbib
Karmelietenstraat 15
1000 Brussel

16 mei 2024

Geachte Ministers,

Conform de overeenkomst tussen PwC Enterprise Advisory BV (hierna genoemd 'PwC') en CIVADIS SA/NV (hierna genoemd "CIVADIS") van 6 november 2023 voor de interim fase, en van 11 maart 2024 voor de finale fase, en in de hoedanigheid van onze rol als adviesorgaan voor digitale stelsystemen zoals beschreven in Artikel 165 van het Algemeen Kieswetboek en in het Koninklijk Besluit van 16 september 2018 houdende de erkenning van een adviesorgaan, hebben wij een onderzoek uitgevoerd van de applicatie "resultatenbeheer"¹ (hierna 'Toepassing' of 'MA2X' genoemd) geleverd door CIVADIS, die ingezet zal worden in het kader van de Europese, Federale en Regionale verkiezingen van 9 juni 2024.

Dit onderzoek had als doelstelling een advies uit te brengen m.b.t. de geschiktheid van de Toepassing.

Deze geschiktheid omvat:

- Integriteit van het stemproces, betrouwbaarheid, bruikbaarheid, beveiliging, efficiëntie en onderhoudbaarheid;
- De traceerbaarheid van een uitgebrachte stem en van het aantal uitgebrachte stemmen;
- Conformiteit met de wetgeving; en
- Een Toepassing die een herhaalbaar resultaat oplevert.

De conformiteit met de wetgeving impliceert het naleven van de volgende bepalingen:

- De Kieswet (officiële coördinatie tot 1.10.2023) en de bijlage bij de algemene Kieswet;
- Wet van 23 maart 1989 betreffende de verkiezing van het Europees Parlement (officiële coördinatie tot 29 april 2024);
- Wet van 16 juli 1993 betreffende de verkiezing van het Waals Parlement en het Vlaams Parlement met een uittreksel uit de bijzondere wet betreffende de institutionele hervormingen van 8 augustus 1980 – verkiezing van het Waals Parlement en het Vlaams Parlement (officiële coördinatie tot 08.06.2023);
- Wet van 12 januari 1989 tot regeling van de verkiezingsvoorwaarden voor het Parlement van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, met een uittreksel uit de bijzondere wet van 12 januari 1989 betreffende de Brusselse instellingen (officiële coördinatie tot 01.10.2023);
- Wet van 6 juli 1990 tot regeling van de modaliteiten van de verkiezing van het parlement van de Duitstalige Gemeenschap (officiële coördinatie tot 01.10.2023);
- Wet van 7 februari 2014 tot regeling van het elektronisch stemmen met papieren bewijs (officiële coördinatie tot 04.14.2023);
- Koninklijk besluit van 7 april 2023 met opsomming van de regionale telbureaus;
- Bijzonder decreet van 1 juni 2023 betreffende de bijzondere wet van 8 augustus 1980 betreffende de institutionele hervormingen, voor de verkiezing van het Waals Parlement;

¹ Dit omvat ook het resultatenbeheer voor de stemmen van de stemgerechtigde Belgen die gevestigd zijn in het buitenland en die persoonlijk of per volmacht stemmen in de Belgische diplomatieke of consulaire beroepspost waar ze zich hebben laten registreren.

- Wetten van 18 juli 1966 betreffende het gebruik van talen in administratieve zaken.

Ons onderzoek en de evaluatie van de Toepassing is gebaseerd op:

- Een nazicht van de geautomatiseerde verwerking en controle binnen de Toepassing;
- Interviews met management en ander personeel van CIVADIS met toegewezen verantwoordelijkheden voor het naleven van de conformiteit met de erkenningsvoorwaarden;
- Nazicht, op basis van representatieve steekproeven, van documenten die de naleving van de erkenningsvoorwaarden aantonen;
- De uitvoering van simulatietesten, op basis van representatieve steekproeven, op de testomgeving van de Toepassing;
- Het uitvoeren van functionele tests, op basis van representatieve steekproeven, op de testomgeving van de Toepassing; en
- Andere verificaties die wij noodzakelijk achten.

Specifiek hebben wij in het kader van onderliggend rapport de processtappen en componenten van de module resultatenbeheer (MA2X) geëvalueerd.

Daarnaast hebben we interfacetesten uitgevoerd voor de verkiezingen van 9 juni 2024. Meer specifiek waren de interfaces tussen het Smartmatic-systeem en de CIVADIS 'results management'-applicatie (EML-510-bestanden), evenals de interfaces tussen het CIVADIS PATSY-systeem en de CIVADIS-applicatie 'resultatenbeheer' (EML-510-bestanden) in scope.

Het KB van 16 september 2018² voorziet zes maanden voor het Adviesorgaan om de evaluatie te kunnen uitvoeren. De in dit rapport opgenomen observaties zijn deze die vastgesteld werden sinds de oplevering van de finale versie van de Toepassing door CIVADIS aan PwC op 18 maart 2024, tweeënhalve maand voor de verkiezingen. Sinds de oplevering van 18 maart 2024 (versie 12.0.19) werd aan PwC op 26 april 2024 een nieuwere versie van de Toepassing opgeleverd om vastgestelde problemen op te lossen.

In de versie van 26 april 2024 zijn enkel de processen verbaal en een klein deel van onze scenario's, die nog moesten worden afgerond, getest. Deze aanpak was nodig omdat CIVADIS ons geen gedetailleerd overzicht heeft kunnen bezorgen van de wijzigingen die sinds 18 maart 2024 in de Toepassing zijn aangebracht en omdat de periode tussen de versie van 26 april 2024 en de datum van dit rapport korter is dan de uitvoeringstijd van onze volledige testplan. Het risico op regressie³ kan daarmee niet uitgesloten worden.

Andere wijzigingen, uitgevoerd of gepland, op de Toepassing en documentatie, na bovengenoemde data (e.g. software aanpassingen voor het herstellen van softwarefouten) vallen expliciet buiten het toepassingsgebied van deze evaluatie.

We hebben de maatregelen die CIVADIS heeft genomen om de veiligheid en kwaliteit van de Toepassing te waarborgen beoordeeld. Hiervoor hebben we het gebruikte ontwikkelproces (SDLC) doorlopen, met bijzondere nadruk op beveiligings- en kwaliteitsprocessen en -activiteiten. We onderzochten de configuratie en output van tools die CIVADIS gebruikt om de kwaliteit en veiligheid van de broncode te bewaken, inclusief componenten van derden en hun licenties. We hebben de veiligheid en kwaliteit van de broncode op basis van steekproeven onafhankelijk gevalideerd, en hebben een penetratietest van de Toepassing uitgevoerd. We hebben vastgesteld dat er tijdens de ontwikkeling van de Toepassing rekening is gehouden met de beveiligings- en kwaliteitsaspecten van de Toepassing en dat deze zelfs zijn verbeterd. Op basis van onze analyses hebben wij geen blokkerende observaties vastgesteld, desondanks hebben wij echter wel een aantal verbeterpunten geïdentificeerd.

² KB van 16 september 2018 Koninklijk besluit houdende erkenning van het bedrijf PWC Enterprise Advisory CVBA als adviesorgaan zowel voor de elektronische stemsystemen en -software met papieren bewijsstuk als voor de verkiezingssoftware voor de stemopneming en de verdeling van de zetels - <http://www.ejustice.just.fgov.be/eli/bsluit/2018/09/16/2018014009/justel>

³ Regressie duidt op het mogelijk probleem dat kan opduiken bij het oplossen van een software fout, waarbij door de wijziging weliswaar de fout wordt opgelost, maar die op zijn beurt andere, niet bedoelde, fouten kan veroorzaken.

De opzet van de systemen in productie, inclusief de parametrisatie, en de operationele uitbating van de systemen vallen buiten de opdracht van het adviesorgaan.

Op basis van de door ons verrichte werkzaamheden en op voorwaarde dat de nodige (bijkomende) bedieningsinstructies en/of manuele procedure(s) geïmplementeerd en uitgevoerd worden, en verwijzend naar de definitie van geschiktheid zoals hierboven vermeld, besluiten wij met redelijke – maar geen absolute – zekerheid⁴, dat de Toepassing “resultatenbeheer” (MA2X) beantwoordt aan de hierboven gedefinieerde criteria van geschiktheid. Daarnaast vestigen we de aandacht op de noodzaak om in uitzonderlijke gevallen de zetelverdeling voor het Waalse parlement handmatig te valideren.

Het management van CIVADIS is verantwoordelijk voor de conformiteit met de relevante wetgevende voorschriften, geschiktheid en kwaliteit van de systemen zoals hierboven beschreven.

Dit samenvattend advies is opgesteld door PwC in haar hoedanigheid van adviesorgaan. Elke andere lezer van deze adviessamenvatting dan CIVADIS of de ontvangers van deze adviessamenvatting (i) erkent en begrijpt dat de door PwC uitgevoerde werkzaamheden uitsluitend zijn uitgevoerd in de context beschreven in paragraaf 1 van deze adviessamenvatting en (ii) erkent dat noch PwC, noch haar partners, werknemers en vertegenwoordigers verantwoordelijk kunnen worden gehouden (contractueel of buitencontractueel) voor verliezen, schade, ongemakken of kosten van welke aard dan ook die voortvloeien uit enig gebruik dat zij/zij van deze samenvatting van het advies zou kunnen maken, of anders het feit dat hij toegang heeft gekregen tot de samenvatting van het advies.

Dit advies is enkel opgesteld ter attentie van de Minister van Binnenlandse Zaken en de Minister van Buitenlandse Zaken voor de Europese, federale en regionale verkiezingen van 9 juni 2024.

Met de meeste hoogachting,
PwC Enterprise Advisory bv,
vertegenwoordigd door

DocuSigned by:
Pascal Tops
CF5DB8DFBF9F47F...

Pascal Tops⁵
Vennoot

⁴ Voor de term “redelijke zekerheid” verwijzen we naar het Koninklijk Besluit van 26 mei 2002 met betrekking tot systemen van interne controle binnen de federale overheidsdiensten (BS 31 mei 2002). Deze missie vormt geen assurance-missie in de zin van de International Standard on Assurance Engagements.

⁵ Handelend in naam van Pascal Tops BV